

Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

Παραδειγματικό σενάριο στο μάθημα των Αρχαίων Ελληνικών

Τι είναι αυτό που το λένε «αλήθεια»;

Διαθεματικό σενάριο με αφετηρία την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα και αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

ΚΟΣΜΑΣ ΤΟΥΛΟΥΜΗΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

Ταυτότητα.....	4
Σύντομη περιγραφή του σεναρίου	4
Εισαγωγή	5
Σκεπτικό και Στόχοι	7
Λεπτομερής παρουσίαση της πρότασης.....	8
Αξιολόγηση (βλ. παράρτημα 2).....	13
Φύλλα εργασίας: (βλ. παράρτημα 1).....	13
Άλλες εκδοχές – Επέκταση του σεναρίου	13
Κριτική του σεναρίου:.....	14
Βιβλιογραφία – Ιστοσελίδες που μπορεί να χρησιμοποιηθούν στην εκπόνηση του σεναρίου	14
Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α 1	16
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2	25

Ταυτότητα

- **Τίτλος:** Τι είναι αυτό που το λένε «αλήθεια»;
- **Δημιουργός:** Κοσμάς Τουλούμης,
- **Διδακτικό αντικείμενο:** Αρχαία Ελληνική Γλώσσα
- **Προτεινόμενη τάξη:** Β΄ Γυμνασίου
- **Χρονολογία:** Δεκέμβριος 2011
- **Διδακτικό αντικείμενο / Διδακτική ενότητα / Θεματική:** Ενότητα 3: «Το χρέος του ιστορικού» του Ανθολογίου της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας..
- **Διαθεματικό**
- **Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα:** Αρχαία Ελληνικά, Ιστορία, Νεοελληνική Γλώσσα, Θετικές Επιστήμες, Θρησκευτικά, Πληροφορική. Σε μια πιθανή επέκταση των ιστοεξερευνήσεων στο ξενόγλωσσο διαδίκτυο μπορεί να εμπλακεί και ο καθηγητής/τρια Ξένων Γλωσσών.
- **Χρονική διάρκεια:** 3-4 διδακτικές ώρες το λιγότερο,
- **Χώρος:** Φυσικός χώρος: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης προαιρετικά
- **Προϋποθέσεις υλοποίησης**

Μαθητές και διδάσκοντες πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με βασικά εργαλεία ΤΠΕ. Θα μπορούσε, κάλλιστα, να συμμετέχει και ο καθηγητής Πληροφορικής στο όλο πρόγραμμα ή να προηγηθεί μια ώρα εξοικείωσης των μαθητών στη χρήση βασικών εργαλείων ΤΠΕ. Στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων των ομάδων των μαθητών μπορεί να αξιοποιηθούν και οι διαδραστικοί πίνακες αν υπάρχουν.

Σύντομη περιγραφή του σεναρίου

Οι μαθητές χωρισμένοι σε ομάδες διερευνούν την έννοια «αλήθεια». Με αφορμή από το απόσπασμα του ιστορικού της ελληνοιστικής εποχής *Πολύβιου του Μεγαλοπολίτη* (περ. 200 – 118 π.Χ.) που συνδέει την «αλήθεια» με την «αντικειμενικότητα» διερευνούν τη λέξη, τις σημασίες και τα νοήματά της στην Αρχαία και Νέα ελληνική Γλώσσα, στην Ιστορία, στις Θετικές Επιστήμες, στις

θεολογικές σπουδές, αλλά και στην καθημερινότητά τους. Αξιοποιούν ανοιχτά διερευνητικά ψηφιακά περιβάλλοντα που προσφέρονται στο διαδίκτυο, όπως τα αρχαιοελληνικά και νεοελληνικά λεξικά, καθώς και τα Σώματα Κειμένων (σχολικά εγχειρίδια και εφημερίδες) από την Πύλη του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας και οι μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο για να δημιουργήσουν το δικό τους ψηφιακό πόρο, ένα ανθολόγιο που θα αφορά στον πολυτροπικό ορισμό της αλήθειας

. Το κείμενο του Πολύβιου και τα αποσπάσματα του επιμέτρου της αντίστοιχης ενότητας του σχολικού εγχειριδίου λειτουργούν βοηθητικά. Κάθε ομάδα «συγγράφει» το δικό της πολυτροπικό κείμενο, ένα ανθολόγιο με τίτλο «*τι είναι αυτό που το λένε αλήθεια;*». Το ερώτημα έχει τη μορφή προβλήματος που καλούνται να επιλύσουν οι μαθητές σ' αυτό το τελικό κείμενο. Εκεί εκθέτουν με αρχαιοελληνικές και νεοελληνικές λέξεις και φράσεις, με εικόνες και ήχους το διαθεματικό «ορισμό» τους για την «αλήθεια».

Το τελικό προϊόν της εργασίας των μαθητών/τριών μπορεί να είναι το αποτέλεσμα κάθε ομάδας ή ένα συνολικό πόνημα το οποίο μπορεί να συζητηθεί στην ολομέλεια της τάξης με χρήση του διαδραστικού πίνακα, όπου υπάρχει, για ανατροφοδότηση, σχόλια, επισημάνσεις, τροποποιήσεις, προσαρμογές και τελική σύνταξη ενός νέου ψηφιακού πόρου με βάση το έργο κάθε ομάδας.

Εισαγωγή

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η «αλήθεια» είναι μια έννοια που συζητείται πάρα πολύ στη σημερινή εποχή (για μια προσέγγιση της έννοιας «αλήθεια» από την αρχαιότητα μέχρι τις ημέρες μας βλ. Βώρος 2010). Συνδέεται με τις συγγενείς έννοιες της αντικειμενικότητας και της υποκειμενικότητας και η δυνατότητα να φτάσει κάποιος σ' αυτήν ελέγχεται σε όλες τις επιστήμες. Πολλοί την αμφισβητούν και θεωρούν ότι το άτομο φτάνει στη δική του κάθε φορά «αλήθεια» ως κοινωνικό υποκείμενο, ανάλογα, δηλαδή, με την κοινωνική του ταυτότητα.

Το παραπάνω ζήτημα, βέβαια, είναι βαθιά φιλοσοφικό και πολύ δύσκολα προσεγγίσιμο από μαθητές της Β΄ Γυμνασίου. Δεν είναι στις προθέσεις του παρόντος διαθεματικού σεναρίου να εμπλέξει τους συγκεκριμένης ηλικίας μαθητές σε φιλοσοφικές συζητήσεις και αναζητήσεις. Μπορεί, όμως, να τους εισάγει στο σχετικό προβληματισμό και να τους οδηγήσει να ασχοληθούν με απλό, σχετικά, τρόπο, σε υψηλού γνωστικού επιπέδου θέματα, αξιοποιώντας τόσο τα αποσπάσματα της Αρχαιοελληνικής Γραμματείας και συγκεκριμένα της αρχαίας και βυζαντινής ιστοριογραφίας που ανθολογούνται στο βιβλίο τους όσο και τις δυνατότητες των ΤΠΕ. Το ζήτημα της «αλήθειας» θα το ξανασυναντήσουν, άλλωστε, στη Γ΄ Γυμνασίου μέσα από την ενασχόληση με το «είναι» και το «φαίνεσθαι» στην *Ελένη* του Ευριπίδη, ενώ έχουν κατά καιρούς συναντήσει, αποσπασματικά, το πώς αντιμετώπιζαν την «αλήθεια» οι σοφιστές.

Η όλη προσέγγιση αντιμετωπίζει τα αρχαία κείμενα με τη λογική της **μη προσφυγής στη γραπτή σχολική μετάφραση**, η οποία αποσκοπεί στη «βαθύτερη κατανόησή τους από διδάσκοντες και διδασκόμενους σε όλα τα επίπεδα (λεξιλογικό, σημασιολογικό, συντακτικό, υφολογικό, ιδεολογικό) (Μαρωνίτης 2010), ενώ οι δραστηριότητες των μαθητών κινούνται στο πλαίσιο της *κριτικής γλωσσικής επίγνωσης*: η διδασκαλία του λεξιλόγιου συνδυάζεται με μορφολογική και σημασιολογική επίγνωση, αλλά και τη διαχρονική εξέλιξη της σημασίας μιας λέξης (Κουτσογιάννης 2008).

Πρόκειται για διαθεματική πρόταση διδασκαλίας η οποία βασίζεται στη διδασκαλία σε ομάδες και υλοποιείται με εφαρμογή της λογικής του Μαθησιακού Σχεδιασμού (Design), όπως αυτός εννοείται από την προσέγγιση των πολυγραμματισμών και της πολυτροπικότητας στην επικοινωνία (Cope & Kalantzis 2000, Kalantzis & Cope 2008, Kress & van Leeuwen 2001). Ο ρόλος του καθηγητή κατά τη διαδικασία του Σχεδιασμού είναι υποβοηθητικός και εμπνευστικός στο πλαίσιο της ζώνης της επικείμενης ανάπτυξης (Vygotsky 1978). Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες, επιτελούν διαφορετικούς ρόλους, διερευνούν και ανακαλύπτουν τη γνώση σε ανοιχτά περιβάλλοντα μάθησης, ενώ διαμορφώνουν ένα τελικό προϊόν που συνιστά έναν νέο ψηφιακό πόρο που αναρτάται στο διαδίκτυο.

Κινούμαστε περισσότερο στο χώρο της *αόρατης παιδαγωγικής* πρακτικής (= έμφαση στην πρωτοβουλία των μαθητών, στο διαφορετικό ρόλο των διδασκόντων) παρά της *ορατής παιδαγωγικής* πρακτικής (=έμφαση στη μετάδοση της γνώσης και στις ασκήσεις) (Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012, 15-16). Εκπονείται στο σχολικό εργαστήριο.

Η διαθεματικότητα συνίσταται στη διερεύνηση του νοήματος της «αλήθειας» σε διαφορετικές γνωστικές περιοχές που αναπλαισιώνονται στο σχολείο σε διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα. Αφετηρία του σεναρίου είναι το συγκεκριμένο κείμενο της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, ενώ μελετάται η εξακτίωση του θέματος και στα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα. Οι μαθητές συγκροτούν και παρουσιάζουν τα δικά τους νοήματα, αντιμετωπίζοντας τη γνώση ολιστικά, ξεφεύγοντας από την αποκλειστικά γραμματικοσυντακτική θεώρηση της Αρχαίας Ελληνικής

ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

- ✓ Γνώσεις για τον κόσμο, στάσεις, αξίες και πεποιθήσεις

οι μαθητές / τριες :

- Να γνωρίσουν τις σημασίες και χρήσεις της έννοιας «αλήθεια» σε διαφορετικές γνωστικές περιοχές, αλλά και σε διαφορετικές όψεις της καθημερινότητας
- Να έρθουν σε επαφή με διαφορετικές γνωστικές περιοχές και το περιεχόμενό τους
- Να χρησιμοποιήσουν τα κείμενα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας για να προσεγγίσουν ζητήματα που απασχολούν και τις άλλες επιστήμες, αλλά και την τέχνη για να αντιληφθούν τη συνάφεια των επιμέρους γνωστικών αντικειμένων και την ολιστική κατανόηση του κόσμου

- ✓ Γνώσεις για τη γλώσσα

οι μαθητές / τριες

- Να διακρίνουν και να αξιολογούν το διαφορετικό νόημα της ίδιας λέξης («αλήθεια») και, κυρίως, όταν αυτή μετατρέπεται σε έννοια μέσα σε

διαφορετικά «είδη λόγων», από την αρχαιοελληνική και τη σύγχρονη γραμματεία

- Να εξοικειωθούν με τη χρήση ηλεκτρονικών λεξικών και να αναγνωρίσουν τη σημασία τους
  - ✓ Γραμματισμοί

οι μαθητές / τριες

- Να μάθουν να αξιοποιούν τις ΤΠΕ και τους υπάρχοντες ψηφιακούς πόρους ώστε να παράγουν δικό τους έργο, την παραγωγή ενός συγκεκριμένου κειμενικού είδους στην προκείμενη περίπτωση,
- Να δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα ώστε να είναι σε θέση και να «διαβάζουν» τα αντίστοιχα κείμενα που κυριαρχούν στο νέο ψηφιακό περιβάλλον γνώσης
- Να προσεγγίζουν οποιοδήποτε γνωστικό πεδίο «ολιστικά» και μέσα από την ανακάλυψη, τη σύγκριση, τη σύνθεση, τη συνεργασία και την παρουσίαση των διερευνήσεών τους
- Να ασκηθούν στη χρήση και αξιοποίηση σωμάτων κειμένων και ηλεκτρονικών λεξικών της Αρχαίας και της Νέας Ελληνικής Γλώσσας

Λεπτομερής παρουσίαση της πρότασης

Αφετηρία

Η ανάδειξη της σημασίας που έχει η έννοια «αλήθεια» και η διαφορετική νοηματοδότησή της μέσα σε συγκεκριμένο κοινωνικό, πολιτισμικό και επικοινωνιακό πλαίσιο (επιστημονική αλήθεια, ιστορική αλήθεια, θεολογική αλήθεια, η αλήθεια στην καθημερινότητα), καθώς και η σύνδεση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και γραμματείας με ζητήματα του παρόντος αποτελούν την αφετηρία προβληματισμού και το σκοπό υλοποίησης του συγκεκριμένου σεναρίου. Ο διδάσκων/ η διδάσκουσα μπορεί να κινητοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών/τριών με όποιον τρόπο θεωρεί πιο κατάλληλο για την τάξη του.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Συνδέεται με τους παρακάτω στόχους του ΔΕΠΠΣ για τη διδασκαλία Αρχαίων Ελληνικών από πρωτότυπο στη Β Γυμνασίου:

«οι μαθητές επιδιώκεται...

-να μπορούν να κατανοήσουν ένα απλό, εύληπτο και ενδιαφέρον αρχαίο κείμενο και να το αποδώσουν σε νεοελληνικό λόγο

-να καλλιεργήσουν το ενδιαφέρον τους για τον αρχαιοελληνικό πολιτισμό με τη μελέτη ποικίλων σε θεματολογία κειμένων του αρχαίου ελληνικού κόσμου (π.χ. εθνικά, πολιτικά, κοινωνικά, θρησκευτικά κ.ά.)»

αλλά και με τις προτεινόμενες δραστηριότητες που είναι

«για την κατανόηση και απόδοση του περιεχομένου των κειμένων:

- ανοικτού ή κλειστού τύπου κατά περίπτωση που απαιτούν μια προσωπική στάση ή εκτίμηση του μαθητή για το θέμα του κειμένου...και τα περιγραφόμενα στοιχεία

- διαθεματική σύνδεση της Αρχαίας Ελληνικής με τη Νεοελληνική...και με τις Θετικές και Κοινωνικές Επιστήμες» (ΦΕΚ 303/13-03-03, τ. Β', σ. 3813).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ:

- ✓ Εξυπηρετείται η ανάπτυξη υψηλού επιπέδου γνωστικών δεξιοτήτων όπως η επίλυση προβλήματος, η αντιμετώπιση του θέματος από διαφορετικές οπτικές γωνίες, η επικοινωνία και η συνεργασία, καθώς και η μαθητική δημιουργία σ' ένα περιβάλλον κριτικής μάθησης
- ✓ Αξιοποίηση διαδικτυακών πηγών και άλλων ψηφιακών πόρων, καθώς και εξοικείωση με τους νέους ψηφιακούς γραμματισμούς που προωθούνται στο πλαίσιο του Web 2.0.

Χρησιμοποιούνται οι παρακάτω τεχνολογίες

- ✓ Η/Υ
- ✓ Διαδραστικός πίνακας
- ✓ Διαδίκτυο
- ✓ Ιστολόγιο μαθήματος
- ✓ Επεξεργαστής κειμένου
- ✓ Λογισμικό παρουσίασης

Διδακτική πορεία / στάδια/ φάσεις

- 1^η διδακτική ώρα: αφιερώνεται στην εξοικείωση των μαθητών με τα εργαλεία των ΤΠΕ που θα χρησιμοποιηθούν, μεταξύ των οποίων και το ιστολόγιο του μαθήματος.
  - ο **Σημείωση:** είναι προφανές ότι οι μαθητές θα μπορούσαν να εξοικειωθούν με τα εργαλεία των ΤΠΕ που θα χρησιμοποιούνται στο μάθημα μια φορά στην αρχή της χρονιάς σε συνεργασία, ίσως, και με το μάθημα της Πληροφορικής. Η διδακτική αυτή ώρα, συνεπώς, μπορεί και να μην απαιτηθεί
- 2^η διδακτική ώρα: πραγματοποιείται η ανάγνωση του κειμένου του *Πολύβιου* και προσεγγίζεται το νόημά του σ' ένα πρώτο επίπεδο με αξιοποίηση και της εισαγωγής της Ενότητας 3, αλλά και των νοηματικών ερωτήσεων που τη συνοδεύουν.
- 3^η διδακτική ώρα: δημιουργούνται οι παρακάτω 5 ομάδες μαθητών, με αριθμό μελών ανάλογα με το δυναμικό της τάξης. Κάθε ομάδα αποτελείται από 4 μέχρι 6 μαθητές. Θα μπορούσε, όμως, να γίνουν και ομάδες των 3 μαθητών με κάποιες να έχουν κοινό έργο και ρόλους. Κάθε ομάδα είναι καλό να έχει πρόσβαση σε δυο υπολογιστές ανάλογα και με το χώρο του σχολικού εργαστηρίου. Οι μαθητές επιλέγουν την ομάδα που θέλουν να ενταχθούν και επιτελούν το έργο της που τους δίδεται σε φύλλο εργασίας
  - ο **Οι γλωσσολόγοι** διερευνούν σημασιολογικά τη λέξη «αλήθεια» τόσο στην Αρχαία, όσο και στη Μεσαιωνική και Νέα Ελληνική.. Αξιοποιούν τα Σώματα Κειμένων της ίδιας Πύλης και εντοπίζουν τη λέξη και τη νοηματοδότησή της σε διαφορετικά κείμενα. Ανάλογα με τον υπάρχοντα χρόνο η διερεύνηση αυτή μπορεί να επεκταθεί ευρύτερα και στο διαδίκτυο.
  - ο **Οι ιστορικοί** αξιοποιούν το απόσπασμα από το κείμενο του *Πολύβιου*, αλλά και τα τρία κείμενα της *Άνας Κομνηνής*, του *Προκόπιου* και του *Λουκιανού* από το Επίμετρο της Ενότητας 3. Τοποθετούν τα τέσσερα κείμενα σε χρονολογική σειρά, καταγράφουν τις απόψεις των παραπάνω ιστορικών για την ιστορική αλήθεια, εντοπίζουν ποιος

επηρεάσει ποιόν και συλλέγουν βιογραφικά στοιχεία για τον καθένα. Χρησιμοποιούν την Πύλη του ΚΕΓ. Διατυπώνουν την άποψή τους για το τι σημαίνει «ιστορική αλήθεια».

- **Οι θετικοί επιστήμονες** προσεγγίζουν με βάση την εμπειρία τους από τα μαθήματα θετικών και φυσικών επιστημών που έχουν διδαχτεί την «αλήθεια» στις φυσικές και θετικές επιστήμες. Η προσπάθειά τους ενισχύεται από την αναζήτηση και εντοπισμό της λέξης στα βιβλία των θετικών και φυσικών επιστημών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στο Σώμα Κειμένων της Πύλης του ΚΕΓ. Χρησιμοποιούν την Πύλη του ΚΕΓ. Διατυπώνουν την άποψή τους για το τι σημαίνει «επιστημονική αλήθεια».

Σημείωση: Ανάλογα με τις συνθήκες μπορεί να πραγματοποιηθεί και μια ιστοεξερεύνηση σε μηχανές αναζήτησης με τους ακριβείς όρους «Επιστήμη και Αλήθεια». Θα χρειαστεί, όμως, ενδελεχής κριτική προσέγγιση των αποτελεσμάτων για να επιλεγούν τα κατάλληλα από την πληθώρα που θα προκύψουν.

- **Οι θεολόγοι.** Η εμπειρία τους από το μάθημα των Θρησκευτικών και η αναζήτηση της λέξης «αλήθεια» στα αντίστοιχα διδακτικά εγχειρίδια του Σώματος Κειμένων της Πύλης του ΚΕΓ τους οδηγούν στη διαμόρφωση άποψης για τη θεολογική αλήθεια. Χρησιμοποιούν την Πύλη του ΚΕΓ. Διατυπώνουν την άποψή τους για το τι σημαίνει «θεολογική αλήθεια». Και στην περίπτωση των θεολόγων ισχύει η *σημείωσή μας* για τους θετικούς επιστήμονες και πολύ περισσότερο λόγω της «ευαισθησίας» του θέματος, αφού η διαδικτυακή αναζήτηση μπορεί να οδηγήσει σε ακραία αποτελέσματα. Η συνεργασία με τον θεολόγο καθηγητή θα ήταν, ίσως, στην περίπτωση αυτή αναγκαία.
- **Οι καλλιτέχνες** εικονογραφούν, γράφουν στίχους, εντοπίζουν στο διαδίκτυο μουσικές και έργα των καλών τεχνών, κινηματογραφικές ταινίες ή ακόμα και βιβλία για την αλήθεια. Μελετούν τη σημασία της λέξης στην Πύλη του ΚΕΓ και επιλέγουν από τις σημασίες αυτή που θεωρούν πως μπορούν να εκφράσουν καλύτερα «καλλιτεχνικά».

Βοηθούν στην πολυτροπική απόδοση του τελικού έργου των ομάδων των μαθητών.

Τα αποτελέσματα της εργασίας κάθε ομάδας είναι προσβάσιμα στις άλλες ομάδες μέσα από τα φύλλα εργασίας ή από τις αναρτήσεις των ομάδων στο ιστολόγιο του μαθήματος. Ακολουθώντας πιο παραδοσιακή μεθοδολογία κάθε ομάδα μπορεί να παρουσιάσει τα πορίσματά της στην ολομέλεια, αλλά είναι προφανές ότι κάτι ανάλογο θα χρειαστεί περισσότερο σχολικό χρόνο.

- 4^η διδακτική ώρα: πρόκειται για την ώρα της συζήτησης των αποτελεσμάτων και τη δημιουργία του πολυτροπικού κειμένου με τον τίτλο «*Τι είναι αυτό που το λένε αλήθεια;*» Οι ομάδες αναδιοργανώνονται σε νέες στις οποίες συμμετέχουν ένας γλωσσολόγος, ένας ιστορικός, ένας επιστήμονας, ένας θεολόγος και ένας καλλιτέχνης. Συζητούν στη νέα ομάδα τα αποτελέσματα των ερευνών τους από τις προηγούμενες ομάδες έχοντας ως βοήθεια το φύλλο εργασίας που απαντήθηκε στην προηγούμενη φάση ή τις αναρτήσεις της πρώτης τους ομάδας στο ιστολόγιο του μαθήματος. Οι νέες ομάδες τροφοδοτούνται με ένα κοινό φύλλο εργασίας που θα τους βοηθήσει να επιλύσουν το αρχικό πρόβλημα.

Θα βοηθηθούν, επιπλέον: α) από τα συμπεράσματα των γλωσσολόγων με βάση την αξιοποίηση της Πύλης του ΚΕΓ, β) από τη δική τους σημασιολογική και ετυμολογική διερεύνηση της λέξης στα λεξικά της Πύλης του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, γ) από το σχετικό λήμμα στο *Βικιλεξικό* δ) από τα αρχαιοελληνικά και νεοελληνικά αποφθέγματα στα *Βικιφθέγματα* και ε) από σχετικά κείμενα που μπορούν να εντοπίσουν στο διαδίκτυο π.χ. στη διεύθυνση <http://philosophein.web.auth.gr/t2/voros.pdf>. Μπορούν, επίσης, να ξανααγυρίσουν και να αξιοποιήσουν τα κείμενα της Ενότητας 3 και του αντίστοιχου Επιμέτρου.

Επιλέγουν από όλα τα παραπάνω αρχαιοελληνικές και νεοελληνικές λέξεις και φράσεις, τα συνδυάζουν με σκίτσα, εικόνες, ήχους, ταινίες, τίτλους τραγουδιών και βιβλίων και διατυπώνουν το διαθεματικό «ορισμό» τους για την «αλήθεια». Τα κείμενα των ομάδων, αν δεν προβλεφθεί και χρόνος

παρουσίασης στην ολομέλεια, αναρτώνται στο ιστολόγιο του μαθήματος όπου εκεί υπάρχει η δυνατότητα σχολιασμού από όλους (μαθητές και καθηγητή), ενώ είναι διαθέσιμα και σε όλους τους χρήστες του διαδικτύου.

Αξιολόγηση (βλ. [παράρτημα 2](#))

Φύλλα εργασίας: (βλ. [παράρτημα 1](#))

Δίνονται στους μαθητές και περιλαμβάνουν την αποστολή τους και οδηγίες για τη διεκπεραίωσή της.

Άλλες εκδοχές – Επέκταση του σεναρίου

- Το συγκεκριμένο σενάριο αποτελεί ενδεικτική εφαρμογή της βασικής ιδέας του. Η υλοποίησή του με τις ανάλογες προσθαφαιρέσεις ή διασκευές, συσχετίζεται, προφανώς, με τις αποφάσεις του εκπαιδευτικού σε σχέση με την τάξη του. Θα μπορούσαν, για παράδειγμα, να εφαρμοστούν, με βάση το παραπάνω σενάριο, κάποιες δραστηριότητες (Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012, 17-18) που θα επέλεγε ο εκπαιδευτικός και θα ακολουθούσαν πιο πιστά τα ζητούμενα του σχολικού εγχειριδίου μέχρι να επιτευχθεί η απαραίτητη εξοικείωση εργασίας, εκπαιδευτικού και μαθητών, με τη χρήση σεναρίων
- Η κυριότερη επέκταση που θα μπορούσε να γίνει ήταν να μετατραπεί σ' ένα πολύωρο Σχέδιο Εργασίας (project). Προς αυτήν την κατεύθυνση θα μπορούσε ν' αξιοποιηθεί ως θέμα της επέκτασης του συγκεκριμένου Σχεδίου η Ερώτηση 4 της Ενότητας 3 του σχολικού εγχειριδίου (<http://digitalschool.minedu.gov.gr/modules/units/?course=DSGYM-B112&id=526>): *«Είναι τα σύγχρονα μέσα μαζικής ενημέρωσης (ο γραπτός και ηλεκτρονικός τύπος) πηγή αξιόπιστων ιστορικών στοιχείων, που θα αξιοποιήσει ο ιστορικός της εποχής μας; Πιστεύετε ότι πληρούν τις προϋποθέσεις που θέτει ο Πολύβιος; Να αναφέρετε συγκεκριμένα παραδείγματα από την εμπειρία σας»*. Η συγκεκριμένη ερώτηση μεταφέρει τον προβληματισμό του αρχαίου κειμένου στη σύγχρονη πραγματικότητα.

Είναι αναγκαία στην περίπτωση αυτή, βέβαια, η διερεύνηση εννοιών όπως «ιστορική πηγή», «τύπος», «αξιοπιστία» που θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν με τη χρήση των ΤΠΕ στη λογική που αναπτύχθηκε στο προτεινόμενο σενάριο. Θα έπρεπε, παράλληλα, να προσεγγιστεί και να αναλυθεί ο δημοσιογραφικός λόγος με την «αποδόμηση» δημοσιογραφικών κειμένων ή πρωτοσέλιδων από εφημερίδες που υπάρχουν στο διαδίκτυο ή προέρχονται από σχετικά αρχεία εφημερίδων. Το αρχείο εφημερίδων της Εθνικής Βιβλιοθήκης, (<http://www.nlg.gr/dlefimerides.htm>), για παράδειγμα, θα ήταν πολύ βοηθητικό αν αναλαμβανόταν αυτό το εγχείρημα. Μια τελική δημόσια παρουσίαση ή συζήτηση του θέματος ή η δημιουργία ενός ιστολογίου με το ίδιο θέμα θα μπορούσε να ολοκληρώσει το προτεινόμενο Σχέδιο Εργασίας.

Κριτική του σεναρίου:

μετά την εφαρμογή του σεναρίου ακολουθεί αναστοχασμός σε σχέση με τη λειτουργικότητα των διδακτικών μεθόδων και της όλης διαδικασίας, την αξιοποίηση των ΤΠΕ και τη συμβολή τους στη διδασκαλία και την πραγματοποίηση του σκοπού και των στόχων που τέθηκαν στην αρχή του σεναρίου

Βιβλιογραφία – Ιστοσελίδες που μπορεί να χρησιμοποιηθούν στην εκπόνηση του σεναρίου

Βικιπαίδεια στην ιστοσελίδα <http://el.wikipedia.org> (τελευταία επίσκεψη 17/02/2012)

Βικιφθέγματα στην ιστοσελίδα <http://el.wikiquote.org/> (τελευταία επίσκεψη 17/02/2012)

Βώρος, Φ.Κ. (2010) *Για το νόημα του όρου Αλήθεια: Σχεδιάγραμμα για μια προσέγγιση στην έννοια της Αλήθειας από την Αρχαιότητα ως τους καιρούς μας*, περιοδικό Φιλοσοφείν, τεύχος 2, σσ 27-38. Διαθέσιμο online στη διεύθυνση <http://philosophein.web.auth.gr/t2/voros.pdf> (τελευταία επίσκεψη 17/02/2012)

Cope, B. & Kalantzis, M. (eds) (2000). *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge

- Kalantzis, M. & B. Cope 2008. *Νέα Μάθηση. Μετασχηματιστικοί Σχεδιασμοί για την Παιδαγωγική και την Αξιολόγηση*. Διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://neamathisi.com/learning-by-design/> (τελευταία επίσκεψη 28/02/2012)
- Κουτσογιάννης, Δ. 2008. *Διδακτική αξιοποίηση των λεξικών και σωμάτων κειμένων: θεωρητικό πλαίσιο*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο στην ιστοσελίδα http://www.greeklanguage.gr/greekLang/modern_greek/education/cbt/utilization/theory.html (τελευταία επίσκεψη 17 /02/ 2012)
- Κουτσογιάννης, Δ. & Αλεξίου, Μ. 2012. Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων για τη διδασκαλία της νεοελληνικής γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση *Μελέτη στο πλαίσιο της Δράσης 62 (Π.3.1.3)*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση <http://www.greeklanguage.gr/aboutdigitalschool> (τελευταία επίσκεψη 29/05/2012).
- Kress G. and van Leeuwen, T. 2001, *Multimodal Discourse*, London: Arnold.
- Μαρωνίτης Δ. Ν 2010. *Προοίμια Ιστοριογραφίας: Ένα υπόδειγμα διδασκαλίας χωρίς Μετάφραση*. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο στη διεύθυνση http://www.greeklanguage.gr/greekLang/ancient_greek/education/translation/support_practice/page_000.html (τελευταία επίσκεψη 17/02/2012)
- Πύλη Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας στην ιστοσελίδα <http://www.greek-language.gr> (τελευταία επίσκεψη 17/12/1012)
- Vygotsky, L. S. 1978. *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Φύλλα εργασίας

(Απαιτείται, όπως προείπαμε, εξοικείωση των μαθητών με το περιβάλλον και τα εργαλεία της Πύλης του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας και με τις μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο, αλλά και «κουλτούρα» συνεργασίας στο πλαίσιο ομάδων)

Α΄ φύση

➤ Γλωσσολόγοι:

Η αποστολή σας είναι να διερευνήσετε την έννοια της «αλήθειας» στα αρχαιοελληνικά και νεοελληνικά λεξικά

- Επισκεφθείτε την Πύλη του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (<http://www.greek-language.gr>)
- Στο Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής εντοπίστε το λήμμα «αλήθεια».
- Μελετήστε τους ορισμούς - σημασίες της λέξης που υπάρχουν εκεί
- Μπορείτε να βρείτε παραδείγματα - προτάσεις στα Σώματα Κειμένων της Αρχαίας Ελληνικής που να ταιριάζουν με τους παραπάνω ορισμούς - σημασίες και να τα συνδέσετε;

Παραδείγματα για τη σημασία της λέξης «αλήθεια» στα Αρχαία Ελληνικά

Πρόταση	Ορισμός

- Εντοπίστε του ορισμούς - σημασίες της ίδιας λέξης στο Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής (Κριαρά) και μελετήστε τους.

- Μελετήστε τη σημασία της λέξης στο *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (Τριανταφυλλίδη)*. Στα *Σώματα Κειμένων* της Κοινής Νεοελληνικής μπορείτε να εντοπίσετε παραδείγματα – προτάσεις που να ταιριάζουν με τους ορισμούς - σημασίες της Νέας Ελληνικής και να τα συνδέσετε;

Παραδείγματα για τη σημασία της λέξης «αλήθεια» στα Νέα Ελληνικά

Πρόταση	Ορισμός

- Παρατηρείτε κάποια διαφορά ή διαφορές στη σημασία της λέξης ανάμεσα στους ορισμούς της Αρχαίας, της Μεσαιωνικής και της Νέας Ελληνικής; Αν ναι, σημειώστε αυτές τις διαφορές παρακάτω:

.....

.....

.....

.....

.....

- Με ποιες από τις σημασίες των λεξικών ταιριάζει η προσέγγιση της «αλήθειας» στο κείμενο της Ενότητας 3; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

.....

.....

➤ **Ιστορικοί:**

Η αποστολή σας είναι να διερευνήσετε την έννοια της «ιστορικής αλήθειας»

- Επισκεφθείτε την Πύλη του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (<http://www.greek-language.gr>)
- Στο *Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής* εντοπίστε το λήμμα «αλήθεια».
- Μελετήστε τις σημασίες της λέξης που υπάρχουν εκεί.
- Εντοπίστε το λήμμα «αλήθεια» στο *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (Τριανταφυλλίδη)*
- Μελετήστε τις σημασίες της λέξης που υπάρχουν εκεί.
- Καταγράψτε στον παρακάτω πίνακα με λέξεις και φράσεις από τα κείμενα της Ενότητας τις απόψεις του *Πολύβιου*, της *Άννας Κομνηνής*, του *Προκόπιου* και του *Λουκιανού* σχετικά με την «αλήθεια».

Η «αλήθεια» στους αρχαίους ιστορικούς

Συγγραφείς	Λέξεις και φράσεις που προσδιορίζουν την «αλήθεια»
Πολύβιος	
Άννα Κομνηνή	
Προκόπιος	
Λουκιανός	

- Βάλτε σε χρονολογική σειρά τα κείμενα της ενότητας, κατατάξτε τα σε ιστορικές περιόδους ανακαλύψτε ποιοι ήταν, ποιος συγγραφέας επηρέασε ποιόν, αλλά και από ποιους άλλους επηρεάστηκαν. Αναζητείστε στο διαδίκτυο τα βιογραφικά στοιχεία των τεσσάρων συγγραφέων ώστε να προσδιορίσετε την ταυτότητά τους

Οι συγγραφείς κατά χρονολογική σειρά	Ιστορική περίοδος	Ταυτότητα συγγραφέα	Επηρέασε	Επηρεάστηκε

- Με ποιες από τις σημασίες που εντοπίσατε στα Λεξικά της Πύλης συμφωνεί η προσέγγιση της «ιστορικής αλήθειας» στο κείμενο της Ενότητας 3 και στα κείμενα του Επιμέτρου; Δικαιολογείστε την απάντησή σας

.....

.....

.....

➤ **Θετικοί επιστήμονες**

Η αποστολή σας είναι να διερευνήσετε την έννοια της «αλήθειας» στις θετικές επιστήμες

- Επισκεφτείτε την Πύλη του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (<http://www.greek-language.gr>)
- Στο *Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής* εντοπίστε το λήμμα «αλήθεια».
- Μελετήστε τους ορισμούς - σημασίες της λέξης που υπάρχουν εκεί
- Εντοπίστε το λήμμα «αλήθεια» στο *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (Τριανταφυλλίδη)*
- Μελετήστε τις σημασίες της λέξης που υπάρχουν εκεί.
- Στα *Σώματα Κειμένων* και στην ενότητα *Διδακτικά Βιβλία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου* αναζητείστε τη λέξη «αλήθεια» στα σχολικά εγχειρίδια των θετικών επιστημών.
- Επιλέξτε προτάσεις ως παραδείγματα και συνδέστε τις με τους ορισμούς – σημασίες της λέξης που εντοπίσατε στα λεξικά

Παραδείγματα για τη σημασία της λέξης «αλήθεια» στις θετικές επιστήμες

Πρόταση	Ορισμός
---------	---------

- Συμφωνεί η προσέγγιση της «ιστορικής αλήθειας» στο κείμενο της Ενότητας 3 και στα κείμενα του Επιμέτρου με την «αλήθεια» των θετικών επιστημών όπως την εντοπίσατε παραπάνω; Δικαιολογείστε την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

➤ **Οι θεολόγοι:**

Η αποστολή σας είναι να διερευνήσετε την έννοια της «θεολογικής αλήθειας»

- Επισκεφτείτε την Πύλη του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
- Στο *Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής* εντοπίστε το λήμμα «αλήθεια».
- Μελετήστε τους ορισμούς - σημασίες της λέξης που υπάρχουν εκεί
- Εντοπίστε το λήμμα «αλήθεια» στο *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (Τριανταφυλλίδη)*
- Μελετήστε τις σημασίες της λέξης που υπάρχουν εκεί.
- Στα *Σώματα Κειμένων* και στην ενότητα *Διδακτικά Βιβλία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου* αναζητείστε τη λέξη «αλήθεια» στα σχολικά εγχειρίδια των Θρησκευτικών.
- Επιλέξτε προτάσεις ως παραδείγματα και συνδέστε τις με τους ορισμούς – σημασίες της λέξης που εντοπίσατε στα λεξικά

Πρόταση 1.....

.....

Ορισμός – σημασία.....

.....

Πρόταση 2.....

Ορισμός – σημασία.....

Παραδείγματα για τη σημασία της λέξης «αλήθεια» στα Θρησκευτικά

Πρόταση	Ορισμός

- Ταιριάζει η προσέγγιση της «ιστορικής αλήθειας» στο κείμενο της Ενότητας 3 και στα κείμενα του Επιμέτρου με τη θεολογική «αλήθεια» όπως την εντοπίσατε παραπάνω; Δικαιολογείστε την απάντησή σας.

➤ **Οι καλλιτέχνες**

Η αποστολή σας είναι να διερευνήσετε το πώς μπορεί να εκφραστεί καλλιτεχνικά η έννοια «αλήθεια»

- Επισκεφτείτε την Πύλη του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (<http://www.greek-language.gr>)
- Στο Βασικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής εντοπίστε το λήμμα «αλήθεια».
- Μελετήστε τους ορισμούς - σημασίες της λέξης που υπάρχουν εκεί
- Εντοπίστε το λήμμα «αλήθεια» στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (Τριανταφυλλίδη)
- Μελετήστε τις σημασίες της λέξης που υπάρχουν εκεί.
- Αναζητήστε στο διαδίκτυο (<http://www.google.gr>) ή δημιουργήστε όπου μπορείτε στίχους, σκίτσα, ζωγραφιές, εικόνες, ήχους, τίτλους κινηματογραφικών ταινιών, τραγουδιών και βιβλίων που να έχουν ως θέμα ή να εκφράζουν την «αλήθεια» έτσι όπως καταλάβατε την έννοια μελετώντας τις σημασίες της στα Λεξικά της Πύλης του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας.

2^η Φάση

- **Κοινό φύλλο εργασίας όλων των ομάδων.**

Τίτλος: «Τι είναι αυτό που το λένε αλήθεια;

- **Ήρθε η ώρα να ορίσετε την έννοια «αλήθεια», όπως εσείς την καταλάβατε μέσα από τις διερευνήσεις σας .**
- Συζητείστε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας στις προηγούμενες ομάδες σας. Σε ποιους ορισμούς της «αλήθειας» καταλήξατε εκεί;
- Αναζητείστε στο Βικιλεξικό (<http://el.wiktionary.org>) το αντίστοιχο λήμμα. Μελετήστε τη σελίδα. Εντοπίζετε κάποιες διαφορές ή ομοιότητες στους ορισμούς που υπάρχουν εδώ σε σχέση με τους ορισμούς που βρήκατε στις προηγούμενες ομάδες σας; Υπάρχουν νέα

στοιχεία που σας βοηθούν στην αναζήτηση για τον ορισμό της αλήθειας;

Ομοιότητες.....
.....
.....

Διαφορές.....
.....
.....

Νέα βοηθητικά στοιχεία για τον ορισμό της αλήθειας:.....
.....
.....

- Στα *Βικιφθέγματα* (<http://el.wikiquote.org/>) αναζητείστε τον όρο «αλήθεια». Επιλέξτε τρία αποφθέγματα από οποιαδήποτε κατηγορία θέλετε. Τι σημαίνουν;

Απόφθεγμα 1:.....
.....

Σημασία:.....
.....

Απόφθεγμα 2:.....
.....

Σημασία:.....
.....

Απόφθεγμα 3.....
.....

Σημασία.....
.....

- Διατυπώστε έναν ορισμό για την «αλήθεια» χρησιμοποιώντας πολλούς τρόπους επικοινωνίας. Θυμηθείτε την πολτροπική επικοινωνία από το σχολικό βιβλίο *Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου*. Μπορείτε να

συμπεριλάβετε αρχαιοελληνικές και νεοελληνικές λέξεις και φράσεις που βρήκατε και να τις συνδυάσετε με σκίτσα, εικόνες, ήχους, ταινίες, σύμβολα, τίτλους τραγουδιών και βιβλίων που θα βρείτε στο διαδίκτυο και θεωρείτε πως ταιριάζουν στον ορισμό σας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

ΦΥΛΛΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ 1

Το συμπληρώνει κάθε μαθητής και μαθήτρια

Όνοματεπώνυμο.....

Κριτήρια αξιολόγησης	Συνεργασία	Επεξεργασία	Σύνθεση	Παρατηρήσεις
----------------------	------------	-------------	---------	--------------

	(Α, Β ή Γ)	δεδομένων (Α, Β ή Γ)	δεδομένων (Α, Β ή Γ)	
Ομάδα Γλωσσολόγων				
Ομάδα Ιστορικών				
Ομάδα Θετικών Επιστημόνων				
Ομάδα Θεολόγων				
Ομάδα «Αλήθειας»				
Κριτήριο διαθεματικότητας 1: αντιμετωπίζεται με διαθεματική λογική το θέμα ή η έννοια κατά τη διαδικασία της επίλυσης του αρχικού προβλήματος;				
Κριτήριο διαθεματικότητας 2: αναδεικνύεται η συμβολή των διαφορετικών ρόλων – γνωστικών πεδίων στην ομάδα;				
Πρόκειται για απλή αντιγραφή πληροφοριών από το διαδίκτυο ή για σύνθεση δεδομένων που εντοπίσατε μόνοι σας;				
Λειτουργικότητα παρουσίασης: είναι κατανοητή η παρουσίασή σας, απαντά στο πρόβλημα;				
Πολυτροπικότητα τελικής παρουσίασης (περιέχει κείμενα, εικόνες, βίντεο, χάρτες;)				
Συνεργασία καθηγητή – μαθητών				

Πόσο άλλαξαν οι απόψεις μου για το συγκεκριμένο ζήτημα; (Πόσα ήξερα; Πόσα χρειάστηκε να μάθω;)				
Τελικός Αριθμός	A = B = Γ =	A = B = Γ =	A = B = Γ =	